

Gençliğin Kıymeti: Tahmin Etme, Düşünceyi Geliştirme Yolları, İkilemeler ve Üç Nokta

T.D.7.5. Dinlediğinin/izlediğinin yüzey anlamını belirleyebilme · T.O.7.2. Okumada strateji ve yöntem seçimlerini yönetebilme · T.O.7.4. Metinde geçen anlamını bilmediği söz varlığı unsurlarının anlamını tahmin edebilme · T.O.7.5. Metnin yüzey anlamını belirleyebilme · T.O.7.28. Okuma sürecine yönelik öz yansıtma yapabilme/kendini uyarlayabilme · T.Y.7.21. Yazım kuralları ve noktalama işaretlerini uygulayabilme

HATIRLAYALIM

- Şevket Rado "Gençliğin Kıymeti"nde gençliği çiçekli ilkbahara, olgunluğu meyve zamanına, zamanı nehre, yetişkinleri bahçivana benzetir.
- Bilinmeyen sözcükler bağlam ipuçlarıyla tahmin edilip TDK Güncel Türkçe Sözlük'ten doğrulanır; okuma sonunda öz değerlendirme yapılır.
- Tanık gösterme uzman sözü aktarır, benzetme ortak yön kurar, örneklendirme somutlaştırır, karşılaştırma benzerlik ve farkları belirtir.
- İkilemeler ayrı yazılır ve araya işaret konmaz; üç nokta eksik cevaplarda ve okura bırakılan sonlarda kullanılır (! ve ? sonrası iki nokta).

1 EŞLEŞTİRME

Kavramları açıklamalarla eşleştiriniz. Harfleri kutulara yazınız.

d 1. tanık gösterme	a) Anlamı pekiştirmek için iki sözcüğün ayrı ve işaretsiz yazılması
a 2. ikileme	b) Yazıda gençlerin yetişmesine destek olan yetişkinleri simgeleyen kişi
c 3. yüzey anlam	c) Okunan veya izlenen içerikte doğrudan verilen açık bilgiler
b 4. bahçivan	d) Düşünceyi desteklemek için tanınmış bir kişinin sözünü aktarma
e 5. öz değerlendirme	e) Okuma sürecini Evet, Kısmen ve Hayır ölçütleriyle yoklayan form

2 ÇOKTAN SEÇMELİ

Görseldeki şemada "Gençliğin Kıymeti" yazısındaki benzetmeler verilmiştir. Şemaya göre yazarın temel mesajı hangisidir?

İlkbahar ve Çiçek
→ Gençlik (hazırlık çağı)

Olgun Şeftali
→ Olgun yaşta verilen ürün

Akan Nehir Suyu
→ Geri dönmeyen zaman

İyi Bahçivan
→ Gençlere destek yetişkin

A Ömürde yalnız gençlik yılları güzeldir, yaş ilerledikçe anlam biter.	B Olgun yaşta yararlı ürün vermek, gençliği iyi değerlendirmeye bağlıdır.
C Gençlikte kaybedilen zaman ileri yaşta kolayca geri getirilebilir.	D Başarılı olmak hiçbir çaba gerektirmeden kendiliğinden gerçekleşir.

3 ÇOKTAN SEÇMELİ

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yay ayrıçla () belirtilen yere üç nokta (...) yerine iki nokta (..) getirilmelidir?

A Yemyeşil tepelerin ardında uzanan zeytinlikler, taş evler()	B Nereye gidiyorsun?() Daha konuşmamız bitmemişti.
C — Yarınki geziye katılacak mısın? — Bilmem ki()	D Defterini açtı, kalemini eline aldı ve bir süre düşünüp()

4 DOĞRU MU, YANLIŞ MI?

Görseldeki kural panosuna göre doğru ifadelerin D, yanlış ifadelerin Y kutusunu işaretleyiniz.

İkilemelerin Yazımı

Ayrı yazılır, bitişmez.
Araya işaret konmaz.
Örnek: günden güne

Üç Nokta (...) Kuralları

Eksik cevaplarda (Şey...)
Okura bırakılan sonlarda
! ve ? sonrası iki nokta (!..)

	D	Y
"Doğru dürüst", "ufak tefek" ve "enine boyuna" ikilemeleri ayrı yazılır.	☒	☐
İkilemeyi oluşturan sözcüklerin arasına kısa çizgi veya virgöl konur.	☐	☒
Konuşmalarda eksik bırakılan cevapların sonuna üç nokta konur.	☒	☐
Ünlem veya soru işaretinden sonra pekiştirme için iki nokta konması yeterlidir.	☒	☐
"Gündengüne" ve "çolukçocuk" sözcükleri kalıplaştığı için bitişik yazılır.	☐	☒

5 BOŞLUK DOLDURMA

Cümlelerdeki boşlukları kutudaki sözcüklerle tamamlayınız. Bir sözcük artacaktır.

ayrı bitişik sözlük iki yüzey

- Tahmin edilen anlam TDK Güncel Türkçe **sözlük** ile kontrol edilir.
- İkilemeyi oluşturan sözcükler daima birbirinden **ayrı** yazılır.
- İzlenen içerikte doğrudan verilen bilgilere **yüzey** anlam denir.
- Ünlem veya soru işaretinin yanına üç değil **iki** nokta konur.

6 SIRALAMA

Anlamı bilinmeyen bir sözcüğü tahmin ve kontrol etme adımlarını 1'den 4'e kadar sıralayınız.

- Sözcüğün geçtiği cümledeki bağlam ipuçlarını bulmak
- İpuçlarını ön bilgilerle birleştirerek anlamı tahmin etmek
- Tahmin edilen anlamı TDK Güncel Türkçe Sözlük ile kontrol etmek
- Metinde geçen ve anlamı bilinmeyen sözcüğü belirlemek

7 ÇOKTAN SEÇMELİ

Görseldeki numaralanmış cümle kartlarının hangisinde düşünceyi geliştirme yollarından "tanık gösterme" kullanılmıştır?

I. Kart

Ömrümüz dört mevsim gibi ilerler.

II. Kart

Gençlikte bol vakit yaşla daralır.

III. Kart

Heraklit: Nehirde iki kez yıkanılmaz.

IV. Kart

Örneğin meyveli ağaç da güzeldir.

- (A) I. kart (Benzetme ilişkisi) (B) II. kart (Karşılaştırma ilişkisi)
(C) III. kart (Heraklit'in sözü) (D) IV. kart (Örneklendirme yolu)

8 KISA CEVAP

Görseldeki bağlam kartında geçen "ihtimam" sözcüğünün anlamını ipuçlarından tahmin ediniz ve nasıl doğrulayacağınızı yazınız.

BAĞLAM DAN ANLAM TAHMİN KARTI - "ihtimam"

"Bahçıvan fidanı her gün suladı, dalları kırılmasın diye destek çubuğu bağladı; bu ihtimam sayesinde fidan büyüdü."
İpucu: sulamak ve destek bağlamak → Tahmin ve Kontrol: ?

"İhtimam "özen, titizlik" demektir; anlamı TDK Güncel Türkçe Sözlük'ten doğrulanır.

9 ÇOKTAN SEÇMELİ

Görseldeki numaralanmış cümle fişlerinin hangisinde ikilemenin yazımıyla ilgili bir kural hatası yapılmıştır?

I. Fiş

enine boyuna tartıştılar

II. Fiş

arada sırada görüşüyoruz

III. Fiş

omuz omuza çalıştılar

IV. Fiş

günden-güne artıyor

- (A) I. fiş: Konuyu enine boyuna tartıştılar.
(B) II. fiş: Akrabalarla arada sırada görüşüyoruz.
(C) III. fiş: Mahalleli omuz omuza verip çalıştı.
(D) IV. fiş: Kitap sayısı günden-güne artıyor.

10 ŞİFRE Lİ KELİME

İpuçlarına uyan kavramları kutulara yazınız. Turuncu bölmelerdeki harfler yazarın gençliği benzettiği mevsimi verir.

Ortak yön bulunan iki kavramdan zayıf olanı güçlüye benzetme yolu

B E N Z E T M E

İkilemeyi oluşturan sözcüklerin bitleştirilmeden yazılma biçimi

A Y R I

Yazarın zamanı nehre benzetirken sözünün aktardığı filozof

H E R A K L İ T

Bilinmeyen bir sözcük için ipuçlarından tahmin ettiğimiz karşılık

A N L A M

"Gençliğin Kıymeti" adlı sohbet yazısının yazarı: Şevket

R A D O

Turuncu kutulardaki harfler yukarıdan aşağıya:

BAHAR

11 TABLOYU TAMAMLA

Görseldeki kartlarda verilen cümlelerde noktalama işaretinin hangi görevle kullanıldığını tabloya yazınız. İlk satır örnektir.

1. Kart

— Kitabı bitirdin mi? — Şey...

2. Kart

Ah... Gençliğin kıymetini bilmeli!

3. Kart

Sis dağıldı ve yemyeşil bir vadi...

4. Kart

Dikkat et!.. Vaktini boşa harcama.

Cümle Kartı	Noktalama İşaretinin Görevi
1. Kart (— Kitabı bitirdin mi? — Şey...)	Konuşmada eksik bırakılan cevabı gösterme
2. Kart (Ah... Gençliğin kıymetini bilmeli!)	Ünlem ve seslenmelerde anlatımı pekiştirme
3. Kart (Sis dağıldı ve yemyeşil bir vadi...)	Devamını okurun hayal gücüne bırakma
4. Kart (Dikkat et!.. Vaktini boşa harcama.)	Ünlemden sonra iki nokta ile anlamı pekiştirme

12 ÇOKTAN SEÇMELİ - DÜŞÜN

Görselde Elif'in okuma sonrası doldurduğu öz değerlendirme formu verilmiştir. Elif'in geliştirmesi gereken maddeler hangileridir?

OKUMA BECERİSİ ÖZ DEĞERLENDİRME FORMU - Elif

1. Bilmediğim sözcükleri belirledim.	Evet
2. Tahminimi sözlükle kontrol ettim.	Kısmen
3. Metinle ilgili soruları yanıtladım.	Evet
4. Düşünceyi geliştirme yollarını buldum.	Hayır

- (A) 2 ve 4. maddeler (B) 1 ve 3. maddeler
(C) Yalnız 1. madde (D) 1, 2, 3 ve 4. maddeler

13 KISA CEVAP

Görselde bir kısa filmin ardışık üç karesi ve anlatıcının sözü verilmiştir. İçeriğin yüzey anlamını (açık mesajını) yazınız.

1. Kare

Takvim yaprağı ilerler

2. Kare

Planlı ve düzenli çalışma

3. Kare

Bilim ödülü ve yeni buluş

Anlatıcı: "Gençlikte ekilen emek, gelecekte ürüne dönüşür."

Gençlikte zamanı planlı kullanıp çalışanlar ileride emeklerinin karşılığını alır.

14 AÇIK UÇLU - DÜŞÜN

Görseldeki çiçekli ve meyveli şeftali ağacı kartlarını inceleyiniz. Yazarın olgun yaştaki güzelliği neye bağladığını açıklayınız.

İlkbaharda Şeftali Ağacı

Pembe çiçeklerle donanır.
Meyve için hazırlık yapar.

Meyve Zamanı Şeftali Ağacı

Dalları olgun meyve taşır.
Bahardaki özenin eseridir.

Meyveli ağaç da güzeldir; olgun yaştaki verim gençlikte yapılan hazırlığın eseridir.